

PO OPROSTITILNI RAZSODBI TRENTINSKEGA SODIŠČA

Škodljivo odlašanje z ureditvijo južnotirolskega vprašanja

Oprostitev obtoženih karabinjerov je izzvala val ogorčenja v avstrijskem tisku - „Komisija devetnajstih“ zaključila svoje delo

Pred deželnim sodiščem v Trentu se je sredi prejšnjega tedna zaključila razprava proti 10 karabinjerom, ki so bili obtoženi, da so s pretepanjem in mučenjem skušali izsiliti od nekaterih Južnih Tirolcev, kateri čakajo v milanskih zaporih na obravnavo, priznanje, da so posredno ali neposredno sodelovali pri znanih atentatih iz leta 1961. Med obtoženimi orožniki je bil tudi nekl častnik in več podčastnikov.

Zaradi teh atentatov, ki so v Italiji in tudi v inozemstvu dvignili mnogo prahu, sedi sedaj v ječah več desetih Južnih Tirolcev, med njimi sam bivši glavni tajnik Južnotirolske ljudske stranke dr. Stanek. Nekateri teh pripornikov pa so preko svojih odvetnikov vložili ovadbo proti karabinjerom ter jih obtožili, da so zlorabili svojo oblast in jih med zasliševanju pretepali. Zadeva je tako prišla pred kazensko sodišče, ki pa je v četrtek prejšnjega tedna obtožene karabinjere oprostil. V razsodbi je rečeno, da osem obtožencev sploh ni zagrešilo nobenega kaznivega dejanja, dva obtoženca pa je rešila amnestija.

KAJ PIŠEJO LISTI

Oprostilna razsodba trentinskega sodišča je v avstrijskem tisku izzvala val ogorčenja. Oster komentar je objavilo tudi južnotirolsko glasilo »Dolomiten«, ki izhaja v Bocnu. Med drugim pravi: »Bila je zgrešena razsodba. Jasno je, da je morala biti sprejeta na Južnem Tirolskem samo z odporom. To bi moralo sodišče predvidevati. Namesto da bi razsodba vzela apostolom nasilja veter iz jader in da bi popolnoma ločila zapeliane in plašljivo izrabljene izvrševalce od zaplečnikov, ki sedijo na varnem, ni samo omajala pri političnih pripornikih zaupanja v pravico, ampak je dala zaušnico tudi tistim, ki kljub razočranjem in obrekovanjem trdno verjamejo, da se lahko uspešno služi južnotirolski stvari samo z nesovražno in pametno, a hkrati odločno in pošteno politiko.«

Avstrijski listi pa pišejo, kako je samo po sebi umljivo, če so obtoženi orožniki in priče iz njih vrst zanimali vsako krivdo. Kdo bo pa pričal proti samemu sebi? Prav tako je nerazumljivo — dodajajo avstrijski listi — če se kdo zgraža zaradi obtožbe proti orožnikom. Sai niso vendar nedotakljivi in nezmotljivi vsi tisti, ki nosijo kake uniforme! V stari Avstriji in pod fašizmom je bil »civilist« neznansko daleč pod

uniformirancem in je imel policaj vedno in brezpogojno prav. Danes pa vemo, da so tudi varuhi reda včasih človeške osebe z vsemi hibami. Da je temu tako, dokazuje obtožba proti nekaterim pripadnikom policije v Palermu, ki so za člane »mafije« ponarejali potne liste, ali pa primer s financarji iz Lodijs, proti katerim je sedaj v teku sodna obravnavo.

IZJAVE POLITIKOV

O razsodbi v Trentu so povedale svoje mnenje tudi nekatere avstrijske politične osebnosti. Tako je podtajnik v zunanjem ministrstvu dr. Steiner med drugim izjavil: »Razsodba je obžalovanja vredna tako s človeškega kot političnega vidika. Oprostilna razsodba je toliko manj razumljiva, ker je tudi tisti tisk, ki ne goji prijateljskih čustev do Južnih Tirolcev, priznal, da so karabinjeri dejansko pretepali. Nobena dvoma ni, da pomeni udarec za tisto politiko, ki se trudi, da bi s pravnimi sredstvi našla rešitev južnotirolskega vprašanja. Gre vsekakor za najslabšo vest, ki smo jo prejeli po novem valu teroristične dejavnosti v Južnem Tirolu.«

Tirolska vlada v Innsbrucku je po razsodbi izjavila: »Vest, da so bili orožniki v Trentu oproščeni, nas je globoko prizadela. Čeprav je bilo neovržno dokazano, da so bili južnotirolski priporniki tepeni in da so bila priznanja izsiljena, ni bilo razsodbe, ki bi priznala krivdo. Tako je italijansko sodišče s svojim pravdorekom zakrilo mučenja. Ne moremo verjeti, da italijansko ljudstvo soglaša s takim razvojem dogodkov. V fašistični Italiji bi takih procesov sploh ne bilo, v demokratični Italiji pa pomeni takšen proces izzivanje proti

vsakemu čutu pravičnosti. Noben Tirolec ne bo nikdar pozabil, kar se je zgodilo v Trentu. In tudi v Južnem Tirolu bo pravica zmagala.«

OBISK POSLANCA ROSSIJA

Zanimivo je, da je prav isti dan, ko je bila izrečena razsodba, katere je dvignila toliko prahu, došel na obisk v Bocen podpredsednik poslanske zbornice in predsednik znane »komisije devetnajstih« poslanec Paolo Rossi. Ta komisija je imela, kot znano nalogo, da prouči celotno južnotirolsko vprašanje ter sporoči vladi svoje zaključke in predloge. Ustanovljena je bila, ko je bil notranji minister poslanec Scelba in kmalu potem, ko so izbruhnili prvi teroristični atentati.

Kot je izjavil sam predsednik Rossi, je komisija po dveh letih dela izpolnila svojo nalogo in bo v najkrajšem času o svojem delu poročala vladi. V zvezi z novim valom teroristične dejavnosti je poslanec Rossi dejal, da je to »delo majhne in osamljene skupine fanatičnih skrajnežev, katere splošno obsoja tudi prebivalstvo nemškega jezika.« »Južnotirolska ljudska stranka — je pristavil socialdemokratski poslanec — je tudi obsodila atentatorje in uporabo sile. Odkrito pa mislim, da bi bilo koristno in bi ustrezalo čustvovanju ljudstva, če bi ta stranka še bolj odkrito ločila svojo odgovornost in bi hkrati ponovno poudarila svoje zaupanje v metodo lojalnih razprav.« Kar se dogaja v deželi — je zaključil Paolo Rossi — pa ne sme komisije vznemirjati. Komisija mora čimprej objaviti svoje zaključke, tako da se bo videlo, kolik napredek je bil dosežen na poti poštenega razumevanja in mirnega sožitja, vse to pa v okviru nedotakljivosti državnih meja.«

Kateri so vzroki sedanjega stanja

Vse pa kaže, da besede predsednika »komisije devetnajstih« niso za sedaj prav nič koristile pomirjenju v Južnem Tirolu, temveč da je zaradi oprostilne razsodbe ozačje ponovno postalo zelo napeto. Bombni napadi se nadaljujejo. Zadnji je bil v torek v zgodnjih jutranjih urah v Valtolini. Neznanci so položili veliko količino razstreliva pod električni opornik pri državni meji, ki je sto metrov oddaljen od švicarske in italijanske carinarnice. Opornik se je kljub močni eksploziji samo nagnil.

Oprostilna razsodba je imela med drugim za posledico, da so v Innsbrucku, glavnem mestu avstrijske Tirolske nastale demonstracije. Demonstranti so nosili transparente z naslednjimi napisi: »Trentinska razsodba sramota za Evropo,« »Svoboda za Južni Tirol,« »Karabinjeri = Gestapo 1963.« Večja skupina ljudi se je zbrala tudi pred italijanskim konzulatom. Policija je preprečila, da bi množica vdrla v prostore konzulata, vendar ni mogla ali pa

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 8. septembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Mihec postane detektiv«, mladinska radijska zgodba (Saša Martelanc), igrajo člani RO; 12.00 Slovenska nabožna pesem. Zbor gojenk Solskih sester iz Gorice; 12.15 Vera in naš čas; 14.30 Sedem dni v svetu; 16.00 Dela velikih mojstrov — Hector Berlioz: Fantastična simfonija, op. 14; 17.00 Popoldanski ples; 18.00 Kinoklub, filmski svet v besedi in glasbi; 21.00 Folklor z vsega sveta; 21.30 Skladba za godala.

• PONEDELJSK, 9. septembra, ob: 11.45 Naš jukebox; 12.15 Iz slovenske folklorne: »Med mašami« (Niko Kuret); 18.30 Sodobni italijanski skladatelji: Lodovico Rocca; 19.15 Izvenevropska sporna ozemlja: »Bolivija« (Saša Martelanc); 20.30 Giuseppe Verdi: »Bitka pri Legnanu«, opera v štirih deajnjih. V odmoru približno ob 21.10 Opera, avtor in njegova doba (Gojmir Demšar).

• TOREK, 10. septembra, ob: 11.45 Mali ansamblji; 12.15 Potovanje po Italiji; 18.30 Slovenska simfonična glasba — Dane Skerl: Serenada za godalni orkester. Orkester Slovenske Filharmonije dirigira Samo Hubad; 19.00 Violinist Dino Ivicevich, pri klavirju Andro Giorgi; 19.15 Z mamico po sončnih stezicah; 21.00 Znameniti gorniki v Julijskih Alpah: »Klement Jug« (Rafko Dolhar); 21.30 Od romantikov do impresionistov — Claude Debussy: La Mer, tri simfonične skice.

• SREDA, 11. septembra, ob: 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Za naše žene; 18.30 Simfonične pesnitve; 19.00 Baritonist Andrej Strukelj. Na sporedu so samospeli Krsta Odaka; 19.15 Scipio Slataper: »Moj Kras« (Janko Jez); 21.00 »Sreča v zakotju«, veseloigra v dveh dejanjih (Johann Nestroy - Mirko Javornik), igrajo člani RO; 23.00 Nova glasba — Karl Heinz Stockhausen: Spev mladeničev I (Pavle Merku).

• CETRTEK, 12. septembra, ob: 11.45 Glasbeno potovanje po Evropi; 12.15 Znameniti gorniki v Julijskih Alpah: »Klement Jug« (Rafko Dolhar); 18.30 Koncert tria »Pro Musica«; 19.00 Pevski zbori Julijske krajine - Furlanije; 19.15 »Potovanje na Mesec«, dramatična zgodba (Charles Chilton - Mirko Javornik), igrajo člani RO; 21.00 Simfonični koncert orkestra Tržaške Filharmonije. Po koncertu — Obletnica meseca: Vinko Beličič: »Ob 100-letnici smrti pesnika Alfreda de Vignyja«.

• PETEK, 13. septembra, ob: 11.45 Jugoslovanski orkestri in pevci; 12.15 Pogled na svet; 18.30 Iz del dunajskih klasikov; 19.00 Pianist Pavel Sivice: 5 skladb iz zbirke »Šest skladb za klavir«, igra avtor; 19.15 Zlato, tisočletni vladar sveta: »Sibirsko zlato« (Dušan Pertot); 21.00 Koncert operne glasbe; 22.00 Uporni Ecatniki — Claudio Gorlier: »Nova skupnost«.

• SOBOTA, 14. septembra, ob: 11.45 Italijanski akvarel; 12.15 Za naše žene; 15.30 »Skrivnostni koncert«, radijska drama (Franco Enna - Desa Kraševac), igrajo člani RO; 17.20 II. Vatikanski koncil — poročila in komentarji o Vesoljnem cerkvenem zboru; 18.30 Tržaški skladatelji — »Carlo De Incontrera in Aldo Danieli« (Pavle Merku); 19.00 Franz Liszt v interpretaciji Ferruccio Busonija; 19.15 Na počitnicah; 20.30 Teden v Italiji; 20.45 Zbor »Ljubljanski zvonec«; 21.00 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 8. septembra, nedelja: Marija, Adrijan
- 9. septembra, ponedeljek: Peter, Marij
- 10. septembra, torek: Nikita, Nikolaj
- 11. septembra, sredo: Milan, Emilijan
- 12. septembra, četrtek: Silvija, Gvidon
- 13. septembra, petek: Filip, Virgilio
- 14. septembra, sobota: Jelenko, Ciprijan

ZAHVALA GENERALNEGA KONZULA

Od jugoslovanskega generalnega konzula v Trstu smo prejeli naslednje pismo:

Cenjeni g. urednik,

s hvaležnostjo smo zasledovali pisanje Vašega cenjenega lista v zvezi z nesrečo, ki je tako težko prizadela Skopje, in z akcijo, ki ste jo podvzeli v korist težko prizadetih prebivalcev.

Sprejmite, prosim, izraze naše najgloblje hvaležnosti.

Z odličnim spoštovanjem
RUDI JANHUBA

Škodljivo odlašanje z ureditvijo južnotirolskega vprašanja

(Nadaljevanje s 1. strani)

ni znala preprečiti, da bi demonstranti s kamenji ne razbili šip na oknih. Proti temu vandalskemu dejanju je italijansko veleposlaništvo na Dunaju ostro protestiralo in se tudi pritožilo nad zadržanjem policije, češ da ni odločno nastopila proti demonstrantom, ki so poškodovali poslopje, kjer je sedež konzulata.

Kaj naj si misli nepristranski opazovalec glede na vse to, kar se dogaja na Južnem Tirolskem? Uporabo sile pri reševanju političnih problemov mora vsak resničen demokrat na vsak način odločno obsojati. Atentati, ki jih uprizarjajo tirolski skrajneži, prav gotovo ne bodo pospešili ureditve spornega vprašanja. Toda vsak resničen demokrat se mora hkrati vprašati, kje in kateri so vzroki današnjega stanja na Južnem Tirolskem.

Italijanski tisk tudi v teh dneh rad vali vso krivdo na Južne Tirolce, češ da so konservativci, reakcionarji in celo nacisti. Kot dokaz navaja dejstvo, da je južnotirol-

ska manjšina organizirana v eni sami politični stranki. Nepristranski opazovalec pa bo brž ugotovil, da so ti očitki — vsaj kar zadeva ogromno večino Južnih Tirolcev — prazni.

Glavni in najvažnejši vzrok sedanjega stanja na Južnem Tirolskem je dejstvo, da se čuti tamkajšnje nemško govoreče prebivalstvo ogroženo v svojem narodnem in s tem tudi gospodarskem ter socialnem obstoju. Južnotirolska manjšina ne zahteva samo jezikovne enakopravnosti, temveč tudi avtonomijo, se pravi pravico, da na svojih rodniških tleh sama odloča o lastni gospodarski in socialni usodi.

Mnogi Italijani — tudi na odgovornih mestih — smatrajo to zahtevo za nekakšen iredentizem in jo zato odločno odklanjajo. Vprašanje ni novo, temveč se vleče že več kot 15 let. Prav to odlašanje pa ima škodljive posledice. Čimprej bo Italija to vprašanje načelno in praktično uredila v sporazumu s prizadeto manjšino, tembolj upravičeno bo lahko nastopila proti skrajnežem. Dokler bosta pa obstajali slepomišljenje in oportunizem, bodo skrajneži imeli še vedno priliko, da ribarijo v kalnem.

Pred novimi odločitvami v gospodarski politiki

Gospodarski krogi po zaključku poletnih počitnic že obračajo oči na bližnjo politično jesen, ki bi morala prinesiti Italiji novo sredinsko-levičarsko vlado ter nove odločitve v gospodarski politiki.

Pri tem razmišljajo, kakšno stališče bodo zavzeli Krščanska demokracija, socialni demokrati in socialisti. Socialdemokratski program za gospodarsko politiko — pripominja Neue Zürcher Zeitung — v glavnem temelji na socialističnem revizionizmu, a program socialistov na klasičnem socializmu. Zaradi tega prvi zagovarjajo zasebno pobudo in demokratično tradicijo, drugi na težijo k postopnemu poddržavljenju ključnih industrij in k javnemu nadzorstvu nad naložbami kapitalov. Podobno so socialni demokrati naklonjeni zgolj indikativnemu programiranju, medtem ko socialisti hočejo kvantitativno planiranje. Konkretno hoče socialdemokratska stranka povečanje dohodkov delavca, a socialistična stranka zahteva večjo udeležbo dela pri narodnem dohodku.

Italijanska javnost — nadaljuje švicarski list — se vprašuje, ali bo nova vlada nadaljevala obrat na levo iz Fanfanijevih časov ali bo ubrala bolj zmerno pot. Krščanska demokracija še čaka in razmišlja, razmišlja tudi o revolucionarnih idejah Janeza XXIII. ter o namenih, katere utegne imeti in objaviti Pavel VI. Ostrejšemu obratu na levo ne bodo nasprotovali samo liberalci, ki imajo kot stranka malo pristašev, marveč celotni blok, ki gre od industrije in trgovine do svobodnih poklicev.

Pri sestavljanju nove vlade — zaključuje dnevnik — bo seveda igrala vlogo tudi porazdelitev političnih in gospodarskih položajev, katerih hoče biti poleg Krščanske demokracije deležni socialisti, socialni demokrati in republikanci.

ZOPET SKANDALJEK

Mnogim drugim škandalom se je pridružil prejšnji teden še eden. Gre za razsipanje državnega denarja pri odboru za raziskavanje jedrske energije. Demokrščanski tednik »Vita« je očitil odborovemu tajniku prof. Ippolitu, da je preskrbel državne dobave zasebni družbi »Archimedes«, pri kateri so bili glavni delničarji on, njegov oče in sorodniki.

Minister Togni je prof. Ippolito odstavil in imenoval posebno komisijo, ki bo uvedla preiskavo.

ČASTNI RUDAR

Nikita Hruščov je na svojem obisku v Sloveniji prišel tudi v premogovno okrožje Velenje. Rudarji so sprejeli sovjetskega mogotca z burnim veseljem. Dali so mu naslov »častni rudar« in so mu darovali popolno rudarsko opremo; kramp seveda bolj majhen in z zlato konico. Hruščov se je brž preoblekel in se je pojavil na odru z besedami: »Upam, da me ne boste že danes poslali na delo.« Vse se je smejalo šegavemu častnemu rudarju z zlatim krampičem.

V ponedeljek je Hruščov po dvotedenskem obisku odletel z beograjskega letališča. Pred odletom je imel kratek poslovljni govor, v katerem je poudaril požrtvovalno delo jugoslovanskega ljudstva za mir in socializem. Uradnega zaključnega obvestila o razgovorih med njim in Titom pa ni bilo.

OČE EVROPSKE SKUPNOSTI

Včeraj zjutraj je umrl v Metz u oče evropske skupnosti, francoski državnik Robert Schumann. Rojen je bil pred 77 leti v Luksemburgu. Po končanih pravnih študijah je še mlad stopil v politično življenje na strani katoliške republikanske stranke. S svojo bistroumnostjo in poštenostjo je prišel do velikega ugleda.

Po vojni je pa igral še večjo vlogo in si je pridobil svetovni sloves kot ustanovitelj evropske premogovne in jeklarske skupnosti (CECA). Iz te se je razvila ideja evropske skupnosti, ki se po Schumannovi za slugi utira zmagovito pot.

Proti totalitarizmu med katoličani

G. Dušan Jakomin je predstavil v eni izmed verskih oddaj v radiu Trst »A« v mesecu avgustu francoski katoliški dnevnik »La Croix«, hkrati pa je žal izkoristil priložnost za zelo nekorektno politično izjavo, ki je morala nujno prizadeti vsakega treznega mislečega katoličana. V predavanju je na koncu primerjal »La Croix« vlogi »Katoliškega glasa« ter zaključil nekako takole: »Katoliški glas je bil, je in bo ostal edino glasilo slovenskih katoličanov na Tržaškem in Goriškem«. To je izjavil s posebnim poudarkom, ki je moral vzbuditi pozornost poslušavca.

Nič nimamo proti temu, da si upa g. Dušan Jakomin primerjati velik in vsestransko, tudi idejno bogat dnevnik, kot je »La Croix«, z v vsakem pogledu mnogo bolj skromnim »Katoliškim glasom«. Zbodelo pa nas je, da je proglasil ta goriški list za edino glasilo katoličanov na našem ozemlju, pri čemer mu je hotel zagotoviti to vlogo menda še za vso bodočnost.

Kljub temu, da je bila njegova izjava prav odločna in jasna, pa vendar skriva v sebi veliko nejasnosti oziroma pravzaprav celo zmedo pojmov. Zakaj neki naj bi bil »Katoliški glas« danes in v bodoče edino glasilo slovenskih katoličanov na Tržaškem in Goriškem? To vlogo bi si lahko prisvajal le v primeru, da bi bil verski list, recimo da bi ga izdajala cerkvena oblast, n. pr. škofija ter bi bil uradno versko glasilo cerkvenega življenja in cerkvene hierarhije na tukajšnjem ozemlju, za slovenske vernike. Toda kot vemo, »Katoliški glas« ni verski list, ker prinaša v glavnem politične in druge neverske članke. Tako je v bistvu političen list, in potemtakem ne more biti edino glasilo slovenskih katoličanov. »Katoliški glas« tudi ni uradno in niti ne poluradno glasilo kake slovenske politične stranke, zato si ne more prisvajati niti pravice, da bi v političnem pogledu predstavljal večino katoliških Slovencev na tukajšnjem ozemlju, kaj šele vse. Dejstvo je, da je »Katoliški glas« pač le eden izmed

listov, v katerih se izraža katoliški svetovni nazor, toda katoličani in tudi slovenski katoličani imajo vso pravico, da izdajajo več takih listov — kolikor hočejo in kolikor jih zmorejo, ker si noben necerkveni slovenski katoliški list ne more in ne sme prisvajati monopola, da zastopa v političnem in v drugih pogledih vse slovenske katoličane. To je — milo rečeno — ne le domišljavost, s strani njegovih urednikov, ampak tudi nevaren pojav idejnega in političnega totalitarizma v katoliških vrstah, ki lahko povzroča samo razprtije med slovenskimi katoličani. Zato opozarjamo nanj cerkvene oblasti; čudimo se tudi vodstvu oddaj Radija Trst »A«, da je kaj takega dopustilo. Hkrati čutimo za svojo dolžnost, da takoj stopimo, tudi v imenu slovenske katoliške javnosti na prste takemu poskusu novega idejnega, demokraciji nasprotnega totalitarizma, v imenu zdravega demokratičnega razvoja med slovenskimi katoličani na tukajšnjem ozemlju.

Kurja vojna

Kdo bi si mislil, da bodo kure in petelini sprožili val nasprotstva med Združenimi državami Amerike in med državami evropskega skupnega trga. Še več: kurje kodažanje prav resno ogroža ponovno kandiduro predsednika Kennedyja.

Bravec bo prvi hip menil, da gre za kako potegavščino, zadeva je pa zelo resna. Države članice evropskega skupnega trga so namreč zvišale carine na uvoz perutnine iz Amerike v Evropo. Kokoški farmarji onstran Atlantika so prizadeti za približno 46 milijonov dolarjev. V strahu za svoj do-

biček so se dvignili in so prisilili ameriško vlado, da je povišala carine na nekatere evropske uvozne predmete.

Kurja vojna pa ne kvari samo zunanje-političnih odnosov, ampak vpliva tudi na notranje politične odnose v Združenih državah samih. Velike kokošje farme so namreč osredotočene v nekaterih »kurjih državah« ob Missisipiju. V teh državah so volivci demokratično usmerjeni in so torej oddajali glasove za Kennedyja. Zdaj pa zahtevajo, naj doseže predsednik še nižje carine za njih kurje blago kot so veljale pred kurjo vojno. Grozijo, da bodo volili za republikance, če ne bo Kennedyjeva vlada bolj zaščitila njih koristi.

Kokodažanje ob Atlantiku mora torej ameriški predsednik prav resno upoštevati, da se ne razbije zveza z zapadno evropskimi državami in da se tudi njemu ne spodmaknejo tla.

Tito v Ameriko

Po odhodu Hruščova iz Jugoslavije in izjavi, da se ne bosta srečala s Kennedyjem, se je spet načelo vprašanje Titovega obiska v Združenih državah. Kljub ponovnim zanikanjem se zdi, da se bosta vendarle sestala ameriški in jugoslovanski predsednik.

Politični sestanek je tem bolj gotov, ker je Jugoslavija ostala na svojem nevezanem političnem stališču kljub ponovnim vabam sovjetskega voditelja. Zapadne države pa potrebujejo prav tako državo kot most z Vzhodom.

Gotov je tudi Titov obisk v Južni Ameriki, čeprav so desničarske stranke v Braziliji dvignile ostro gonjo proti njegovemu prihodu.

Ob vpisovanju v šolo Glasbene Matice

Ta teden se je začelo vpisovanje v šolo Glasbene Matice. Ob tej priložnosti smo naprosili njenega ravnatelja prof. Gajmirja Demšarja, naj nam kaj pove o važnem glasbeno-vzgojnem delu te šole.

Kako sodite o uspehih šole Glasbene Matice?

Pravzaprav bi moralo sodbo izreči občinstvo, predvsem starši, ki pošiljajo svoje otroke v našo šolo. Osebnostno sem mnenja, da je šola dosegla zadovoljno stopnjo, če vzamemo v obzir, da razpolaga s skromnimi finančnimi sredstvi. Najbolj me zadovoljuje dejstvo, da imajo starši zaupanje v glasbeno-pedagoško delo naše ustanove, čemur je dokaz reden vsakoletni dotok novih gojencev. Prepričan pa sem, da bi se utegnili naš glasbeni zavod še močno razviti, če bi prejemal iz javnih fondov sredstva za vzdrževanje, kakor jih dobivajo italijanski glasbeni zavodi.

Kaj nudi Vaša šola glasbeno nadarjenemu gojencu?

Glasbeno nadarjenemu — a pripominjam tudi dovolj vztrajnemu in pridnemu gojencu — nudi naša šola možnost zaključene glasbene izobrazbe. Razumljivo je, da je v okoliščinah, v katerih delujemo, takih gojencev, ki bi se hoteli poklicno izobraziti v glasbi, malo. Večina gojencev se zadovoljuje s tem, da prejme v naši šoli tisto glasbeno znanje, ki jim bo omogočilo, da se kot dobri glasbeni amaterji uveljavijo v našem kulturnem življenju ter pripomorejo k smotrnemu oblikovanju slovenskega glasbenega izživljanja na Tržaškem in Goriškem. Saj je eden prvih naših namenov ravno ta, da bi se iz vrst gojencev šole Glasbene Matice izoblikoval kvalitetni kader za naše pevske zbornice in orkestralne ansamble.

Kako je urejena šola Glasbene Matice?

Glasbena šola, ki predstavlja eno najvažnejših

dejavnosti Glasbene Matice, je urejena kot njeje sorodne glasbene šole. Predpisan učni načrt predvideva študij glavnega predmeta (klavir, violina ali drugi orkestralni instrumenti) ter obveznih stranskih predmetov (teorija, solfeggio, harmonija, glasbena zgodovina itd.). Pri prestopu v višji razred mora gojenec opraviti izpit, ki je obenem tudi kontrola strokovne in pedagoške sposobnosti in prizadevnosti učitelja. Javnost pa se seznani z uspehom gojencev pri vsakoletnih šolskih prireditvah. Da olajša revnejšim dijakom študij glasbe, jim šola Glasbene Matice izposoja iz svojega arhiva note in instrumente.

Posebno važnost poagamo skupinskemu muziciranju, h kateremu skušamo pritegniti ne le svoje gojence, marveč tudi druge mladince, ki jih veseli sodelovanje v pevskem zboru in orkestru.

Sodelovanje gojencev — zlasti tistih godalnega odseka — v orkestru, ima tehten pomen za vzgojo bodočih članov večjega slovenskega orkestralnega ansambla.

Sodelovanje v pevskem zboru, za katero vlada ravno v našem mestu samem vse premalo zanimanja, smatramo za pomemben glasbeno-vzgojni činitelj ter zdravo ter plemenito razvedrilo, obenem pa so prav otroški pevski zbori edino trdno jamstvo proti usihanju zborovskega petja.

Kot vemo, imate v predavateljskem zboru odlične glasbenike, ki so si ustvarili ime v koncertnem življenju, z Vami vred. Kaj bi povedali o njih?

Delo glasbenih pedagogov, ki se udeležujejo v šoli Glasbene Matice, je precej trdo. Predvsem vevajajo okoliščine, da je vsak od njih precej več

(Nadaljevanje na 9. strani)

Pregovori o ženskah

Angleški psiholog doktor Champion je imel brez dvoma dosti časa na razpolago za svojega posebnega »konjička«. Trideset let je namreč zbiral reke in pregovore, ki so v navadi med raznimi narodi — o ženskah.

Dognal je, da so sicer zelo vpljudni Azijci precej nasprotni ženskemu svetu. Med njimi velja splošno ta pregovor: »Če hočeš dobre čevlje, nabij nanje podplate iz ženskega jezika«. Indijec pa rabi v tem primeru rek: »Kjer je konj, tam je obložen voz; kjer je ženska, ondi je opravljanje.« Avstralski črnci pravijo: »Tri palce dolgi ženski jezik ubije 6 komolcev visokega moža.«

Južni Amerikanec pove isto stvar z besedami: »Ženska zna ohraniti zase samo dvoje: svojo starost in česar ne ve.« V severni Afriki pa pravijo: »Kjer hudičeva zvijača odpove, tja pošlji žensko.«

Omenjeni psiholog pa ni zbiral ženskih pregovorov proti moškim. Bržkone imajo ženske premalo časa, da bi se bavile z njimi.

Tržaškega

NEURJE, KAKRŠNEGA NE POMNIJO

V noči med torkom in sredo je divjal nad Trstom, zlasti pa nad tržaškim Bregom in Miljami izredno hud vihar, ki je pustil za seboj strahotne posledice. Takšnega neurja in toliko dežja tudi najstarejši ljudje ne pomnijo.

V sredo zjutraj, ko se je nebo razjasnilo, so se videle in občutile posledice hude ure. Milje so bile popolnoma odrezane od Trsta. Zmanjkala je elektrika, v številne kleti in hiše je vdrla voda. V pristanišču je voda odnesla 30 m pomola. Cesta za Trst je bila neprevozna zaradi poplav in usadov. Iz Trsta je prva pomoč prišla po morju. Filobusni in sploh ves promet je bil ves dan ustavljen.

Ogromno škodo je neurje povzročilo tudi v vaseh našega Brega. Najbolj prizadete pa so vasi Dolina, Boljunec, Domjo in Oreh. Glinščica je prestopila bregove in poplavlila mnogo stotin ha zemljišča. Pri Domju je deroča voda odnesla most, zaradi česar je onemogočen promet med mestom in Dolino. Voda je vdrla v mnoge hiše, trgovine, hleve. Ponekod so se stanovavci rešili tako, da so splazili na streho. Nekaj glav živine je utonilo.

Pri Domju je neurje povzročilo tudi eno smrtno žrtev. Voda je odnesla barako, v kateri so spali nekateri delavci, zaposleni pri gradnji neke tovarne. Od 4 delavcev je eden utonil, ostali pa so ranjeni. Precej škode je bilo tudi v mestu samem, ker je voda drla v mnoge trgovine in nanesla vanje mnogo materiala.

Neurje je povzročilo občutno škodo tudi na polju. Celotna škoda pa znaša po prvih računih mnoge stotine milijonov lir.

OBLETNICA BAZOVIŠKIH ŽRTEV

Kakor vsako leto bo tudi letos v petek, 6. septembra, ob 19. uri v župni cerkvi v Bazovici maša zadušnica za bazoviške žrtev. Udeležili se je bodo tudi predstavniki Skupne slovenske liste ter mladinskih in kulturnih organizacij. Po maši bodo predstavniki položili venec na spomenik pri strelišču.

Repentabor:

IZVOLILI SO NOVEGA ŽUPANA

V četrtek prejšnjega tedna je bila zopet izredna seja repentaborskega občinskega sveta. Ta se je namreč sestala, da iz svoje srede izvoli novega župana, ker je dosedanj, kot smo že poročali, odstopil. Pri drugem glasovanju je bil za župana izvoljen Milan Purič iz Velikega Repna, ki je bil

doslej županov namestnik. Zanj je glasovalo 11 od 15 svetovavcev, kolikor jih šteje občinski svet. Štiri glasove je pa prejel svetovavec Veljko Guštin, voditelj opozicije proti bivšemu županu Bizjaku.

Po izvolitvi novega župana je svet moral izbrati še enega odbornika, ker je prejšnji tudi odstopil. Pri ožjem glasovanju sta svetovavca Alojz Milič in Veljko Guštin dobila enako število glasov (6), a izvoljen je bil prvi, ker je starejši.

Novi župan je bil izvoljen na listi, katero so sestavljali člani oziroma simpatizerji KPI, bivše NSZ in neodvisni. Novi odbornik pa je bil izvoljen na Slovenski listi. Ta ima v svetu 3 svetovavce, medtem ko jih ima prva 12.

GOSPODARSTVO NA TRŽAŠKEM

Kot poroča Tržaška trgovinska zbornica, je Trst po narodnem dohodku na prebivavca na 4. mestu v Italiji. Čisti dohodek na Tržaškem ozemlju je leta 1961 dosegel 141 milijard lir, v videmski pokrajini 160 milijard in v goriški pokrajini 34 milijard lir. V tržaški pokrajini odpade majhen delež dohodka na kmetijstvo, medtem ko je ta delež precejšen v videmski in goriški pokrajini.

Italijansko povprečje narodnega dohodka na prebivavca letno znaša 319 tisoč lir. V tržaški pokrajini znaša to povprečje 474 tisoč lir, v videmski pokrajini 253 tisoč in v goriški pokrajini 295 tisoč lir. Trst je — kot rečeno — na četrtem mestu v državi, Videm na 52. in Gorica na 30. mestu. Videti je, da dežela Furlanija-Julijska krajina zaostaja za povprečjem vsedržavnega razvoja.

V Trstu samem uspešno napreduje industrija, medtem ko je luka v zastoju. V prvih 7 mesecih letos je pomorski promet znašal 2 milijona 823 tisoč ton ali 150 tisoč manj kot v istem času lani. Železniški promet je obsegal 1 milijon 233 tisoč ton, to je 111 tisoč manj kot v ustrežajočem lanskem obdobju.

V našem mestu je sedaj 4. študijski tečaj o prometnih zvezah v okviru Skupnega evropskega tržišča. Trajal bo do 14. septembra. Pri tem poudarjajo tudi tranzitno vlogo tržaške luke za zveze med SET-om in Prekomorjem.

SODELOVANJE MED KOPROM IN REKO

Predstavniki luk Koper in Reka so podpisali pogodbo za sodelovanje pri tranzitnem prometu. Kadar bodo imeli na Reki vse pomole zasedene, bodo tuje ladje preusmerili v Koper.

Pomorski promet na Reki je lani dosegel 4 milijone 600 tisoč ton. V prvih 7 mesecih letos je presegel 3 milijone 557 tisoč ton ter bi moral do konca leta narasti na 5 milijonov in pol. Na tranzit je v prvih 7 mesecih leta 1963 odpadlo 1 milijon 261 tisoč ali 600 tisoč ton več kot v istem času lani.

V Kopru je letos pomorski promet dosegel okrog 420 tisoč ton ter bi moral do konca leta preseči 600 tisoč ton. Brez železnice do Prešnice pa se koprška luka v bodoče ne bo mogla tako naglo in uspeš-

no razvijati kot doslej. Tako pravi sama luška uprava v pojasnilu, katero je objavil vodilni ljubljanski dnevnik.

Železnica bi stala le 4 milijarde dinarjev, a je niso vključili v novo jugoslovansko sedemletko ter luška uprava še ni mogla skleniti nobenega kreditnega dogovora ne za železnico ne za dopolnilne kapacitete v luki. Tranzit v Kopru je do konca julija letos znašal 35 tisoč ton. Nekaj upanja so vzbudile vesti, da so pri finansiranju koprške železnice pripravljeni sodelovati Švircarji, Čehoslovaki in Madžari v zameno za luške storitve.

Šolska obvestila

Na Državnem znanstvenem liceju s slovenskim učnim jezikom v Trstu, ki ima poleg razredov z znanstvenim učnim načrtom tudi popolne razrede s klasičnim učnim načrtom, poteka vpisovanje za šolsko leto 1963/64 vsak dan od 10. do 12. ure v tajništvo zavoda v Ulici Lazzaretto vecchio 9/11, neprekinjeno do 25. septembra 1963.

Navodila glede vpisovanja so razvidna na zavodovi oglasni deski.

Ravnateljstvo Državnega znanstvenega liceja s slovenskim učnim jezikom v Trstu sporoča, da se pričnejo zrelotni izpiti v jesenskem izpitnem roku šolskega leta 1962/63 dne 13. septembra ob 8.30 s pismenim izpitom iz italijanščine.

Na Državnem trgovskem tehničnem zavodu s slovenskim učnim jezikom v Trstu se bodo začeli usposobljenostni izpiti 13. septembra ob 8.30 s pismeno nalogo iz italijanščine.

Vpisovanja za šolsko leto 1963/64 so vsak dan od 10. do 12. ure v tajništvo zavoda v Ulici Caravaggio 4, neprekinjeno do 25. septembra.

Državna nižja industrijska strokovna šola s slovenskim učnim jezikom v Trstu (Rojan, Ulica Montorsino 8), obvešča, da se vrši vpisovanje učencev in učenk do vključno 25. septembra t.l.

Ravnateljstvo nižje trgovske strokovne šole pri Sv. Ivanu obvešča dijake, da se vpisovanje za II. in III. razred ter za I. razred enotne srednje šole nadaljuje do 25. septembra vsak delavnik od 10. do 12. ure. Učenci, ki se vpišejo v I. razred enotne srednje šole, morajo predložiti naslednje dokumente: 1. Rojstni list iz anagraf, urada; 2. Potrdilo o precepljenju; 3. Potrdilo o zdravih očeh; 4. Zadnje šolsko spričevalo.

Vsa druga pojasnila se dobijo v tajništvu šole, epigimnazijai-ekdnatnimgj-

Vpisovanje v slovensko učiteljsko v Trstu se je začelo in bo trajalo do 25. septembra. Pojasnila daje tajništvo zavoda.

ZA SKOPJE

Furlan Davorin, Griljan - L. 2.000.

Beneška Slovenija

SUBID

Sliši se, da se bodo tudi letos odprla nova delovišča po nekaterih krajih vzhodne Benečije. Na pobudo vojnega ministrstva je minister za delo že odločil, naj se odpro delovišča za popravo cest v občini Attimis.

Isto ministrstvo je tudi dovolilo nove izdatke za ureditev in popravo ceste Subid-Prosrid. Prebivavci teh gospodarsko zaostalih krajev upa, da bo dobilo kaj zaposlitve pri teh deloviščih.

ŽABNICE

V nedeljo smo izredno lepo obhajali svojo običajno »žegnanje«. Takšnega kot letos pa že res dolgo nismo imeli; tako trdijo tudi naši stari očanci.

Dr. VRTOVEC JUŽE (Jr.)

SPECIALIST

za ustne in zobne bolezni

ASISTENT

NA ZOBOZDRAVNIŠKI

UNIVERZITETNI KLINIKI V PADOVI

Trst, Ul. Mercadante 1/I.

Vogel Ul. Carducci, Ul. Milano

Tel. 68-349

SE TO BI MANJKALO!

V gospodarskem oziru potiskajo različni činitelji goriško mesto vedno bolj v ozadje. Vedno bolj se pojavljajo glasovi o železniški progi, ki bi odrezala Gorico od mednarodnega tovornega prometa; velike industrije imajo že tako svoja središča v Trzinu; z novo deželno ureditvijo bo Videm pritegnil v svoje območje še vse agrarne pobude. Meščani se po pravici zaskrbljeno sprašujejo, kakšne gospodarske osnove pa bodo še ostale Gorici?

Imamo še nekaj trdnih denarnih zavodov. Med te štejemo upravičeno v prvi vrsti starodavni Mont, katerega so ustanovili prvi goriški škofje, da so se meščani s pomočjo te hranilnice in posojilnice reševali iz klešč različnih pijavk. Z Montom so si pomagali do obstoja tudi mnogi goriški obrtniki in trgovci. Po vojni se je delovanje tega denarnega zavoda še bolj razmahnilo.

Po načrtu, katerega je predložil bivši minister La Malfa, bi se pa morali v novoustanovljenih deželah koncentrirati vsi bančni zavodi v deželnih središčih. Pojavila se je torej nova nevarnost, da bi morda ostala v Gorici le kaka Montova podružnica.

Zato so nekateri mestni svetovavci vložili na župana vprašanje, ali je res kaj resnice na tem, da bo tudi Montov sedež izginil iz Gorice. Župan je na pismo odgovoril, da za sedaj še ni govora o tem, ker bo ureditev hranilnic in posojilnic, na podlagi deželnega 5. člena, spadala pod nadzorstvo deželne uprave. Ta pa, zaključuje župan svoj odgovor, bo gotovo upoštevala tudi koristi soške pokrajine. Če jih bo — tako pa pravimo mi.

RUPA

V soboto, nedeljo in v ponedeljek zvečer je rupenska mladina imela svoje poznopoletno slavlje. V prijetni hlad ob Vipavi je privabila izredno dosti zabave in tudi vrtenja željnih mladih ljudi. Veseli zvoki kvinteta in pevski duet Darija in Darkota so pa zabavali tudi starejše goste. Še bolj prijetno jih je pa zbadal v nosnice vabljivi vonj čevapčičev in ražnjičev, katere je neka zagrebška družba pohvalila, da so okusnejši od njihovih domačih. Skupne ude-

- Kanalska dolina

S svojim obiskom sta nas razveselila zbor in godba z Jesenic. Že pri jutranji »konti« pod cerkveno lipo je godba udarila tako zvočne in poskočne motive, da je vsa vas prisluhnila.

Popoldne je pa nastopil jeseniški zbor štirindvajsetih pevcev pod spretno roko pevovodje Poldeta Ulage. Dvorana pri Klinarju je bila polna do zadnjega kotička. Zbor je zapel dolgo vrsto pesmi, same lepe in domače. Poslušavce je tako navedel, da je moral več pesmi ponavljati. Videli smo možake, katere so domači zvoki do solz ganili. Napovedovavec Švara je ves program spretno povezoval in tolmačil. Po dolgem času smo imeli Zabničani res lepo »žemanje« in nepričakovan kulturni popoldan.

ležbe je bilo v vseh treh večerih nad 3000 ljudi.

S spretno organizacijo, tudi po Tržaškem, so imeli rupenski fantje velik obisk tudi v ponedeljek ko so izvolili neizogibno lepoto »zvezdico«. Član prireditvenega odbora je v zaključnem nagovoru povedal, da je mladina organizirala to fantovsko slavlje popolnoma samostojno, brez katerekoli »barve«. Po njihovem mnenju utegne biti to tudi vzrok, da so hotela nekatera javna g'asila celó plačilo za objavo o prireditvi.

—0—

Letošnje poletje je bilo v Goriški okolici kar 5 ali 6 podobnih prireditev. Prav gotovo vsi privoščimo, da se mladina pozabava in raja na domačem plesišču kot pa da drvi z vespami na »brjarje« kam v Furlanijo ali še dalje. Želeli bi pa, da se mladi po naših vaseh izkažejo tudi s kakim kulturnim nastopom poleg zgolj zabavnih točk. Organizativne zmožnosti so že tako pokazali.

Potem bo opravičeno ime »slavlje« ali celo »tabor« in ne bo raba te besede le izrabljanje njenega častitljivega pomena. Saj se je pripetilo, da je že posameznik vabil zaradi osebnega zaslužka na pijačo, jedajo in ples z velikimi vabili »I. ljudski tabor«. Ni še vsaka pivska družba ali zabavna skupina že narodni tabor.

Razmišljanje o naših šolah

Novo šolsko leto se bo kmalu začelo, a marsikaj bi morala višja šolska oblast še urediti. Tu mislimo v prvi vrsti na srednje šole, ki v resnici so, pravno se pa šele spočenjajo. Slišali smo, da je računski dvor (Corte dei Conti) že pred dvema ali tremi meseci registriral odlok o slovenskih srednjih šolah; to pomeni zadnjo formalno potezo preden bi začele naše šole res svoje polno življenje.

Danes ne bomo razpravljali o zakonu za slovenske šole, ki je po zaslugi nekaterih naših voditeljev in raznih Franceschinijev tak, kot je. Ugotoviti moramo le, da ni pristojno ministrstvo še do danes izdalo potrebnih izvršnih določb.

Druga šolska zadeva je nova enotna nižja srednja šola, ki se bo odprla že letos. Načelno ugotavljamo na podlagi učnih načrtov za italijanske tovrstne šole, da bo nova šola poplitvila raven šolske izobrazbe, ne bo pa ustvarila množične izobrazbe, kajti večina slabih dijakov bo še tistih par dobrih povlekla navzdol. Ročna spretnost in »opazovanje narave«, morda celo skozi šolske šipe, pa ne bo še ustvarila iz mladine razgledanih izobražencev, marveč le novorečne tipe. Za naše višje srednje šole pa pomeni nova nižja šola počasno hiranje, ker ne bo iz nie dotoka.

Ozrimo pa se še na praktično ožvitev enotne nižje srednje šole v Gorici. Letos bo imela kot povsod le prve razrede. Drugi in tretji razred strokovne šole in nižje gimnazije bosta še obstajala; po dveh letih zginjejo seveda tudi ti razredi. Do popolne

In Goriške

NOV NADZORNIK

Po smrti šolske nadzornice dr. Gorian se je govorilo, da bo zasedla mesto šolskega nadzorništva, pod katero spadajo tudi slovenske osnovne šole, kaka oseba, ki je večša tudi slovenščine. Kako naj sicer pride nadzirat slovenski pouk?

Na nadzorniško mesto pa je bil imenovan dr. Zorzet, ki je bil doslej v isti službeni dolžnosti v Gradežu.

STEVERJAN

Briški grički vabijo letos na obisk v polnem soncu in v cekinasti barvi napih-njenih jagod. Vinogradniki upajo, da bo letošnji pridelek zdaleč prekašal lanskega po obilju in po dobroti. Prvo pokušnjo grozdja si bomo mogli privoščiti že v nedeljo, 8. septembra. Člani in članice slovenskega kat. prosvetnega društva vabijo za ta dan na svoj tradicionalni praznik grozdja pod hladnimi borovci na vrhu Steverjana.

Na praznik so povabili slovenske študente s Koroške. Nastopili bodo ob štirih popoldne z ljudsko igro v treh dejanjih: Mari Tereza. Med odmori bo igral kvinter koroških študentov. Na razpolago gostom bo tudi bife; odlično založen z dobro kapljo in prigrizkom.

V družbi s koroškimi rojaki boste preživeli kulturn in zabaven popoldan!

zdržitve (po dveh letih) bodo ti razredi priključeni enotni srednji šoli pod enim ravnateljem in z enim tajništvom. Po novih določbah mora novo šolo voditi redni ravnatelj ali če tega ni, ravnatelj kake bližnje srednje šole.

Na tem mestu moramo izraziti tudi željo naših staršev, ki hočejo iz praktičnih razlogov imeti novo enotno šolo in preostale razrede nižjih šol v ul. Randaccio. Tu gre predvsem zaradi avtobusov z dežele, ki se ustavljajo v tisti bližini. Drugič, bolje je iz pedagoških razlogov, da se nižješolci ne mešajo z višješolci; zato naj se vsi višji razredi srednjih šol prenesejo v ul. Croce; rotem pride v poštev še telovadnica, dvorišče in še marsikaj drugega. Upamo, da se bodo ti razlogi upoštevali.

Najbolj čudno pri ustanovitvi enotne slovenske nižje šole je pa to, da še do danes ne vemo za učni načrt, učbenike, za učne moči, tajništvo in niti za poslopje; če iz vzamemo željo naših staršev. Do začetka pouka pa manjkajo trije tedni. To so pereče zadeve naših šol, ne pa mahanje s klobuki.

Našteli smo nekaj težav, s katerimi se borijo naše šole, prihodnjič pa bomo morali nasloviti ostro besedo do tistih slovenskih družin, ki še vedno ne pošiljajo svojih otrok v slovenske šole.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Edvard Kocbek: „Groza“ (Pesniška zbirka)

Izdala Slovenska Matica v Ljubljani, 1963

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

»Zapiši oči, ker mojih moči ni;«

In zopet:

»Gelj ti si tu
in jaz sem tu,
drug drugemu neznanka.«

Ze se zdi, da vrtincu protislovij nikoli ne bo konca, saj jih naš pesnik ne more razumsko premagati in razvozlati. Protislovje postaja osnovni zakon sveta, dialektika njegov temelj, vse skupaj pa se odmika v nevaren kaos. Tedaj pa vstane nova preizkušnja, ki s svojo resničnostjo »prebudi« pesnika iz »nevarnega ždenja«. Zopet prihaja njegova ura, kajti

»okoli njega so začeli slaviti
velikega tujega gospodarja.«

V »Nočnem igrišču« še enkrat opiše svojo bivanjsko dogodivščino:

»Zablodil sem v zavrženo noč...

toda...

»sem v razvalinah niča
naenkrat zatipal
poslednji steber sveta...«

z vsemi močmi se je...

»oprijel osi večnosti
kakor morski razbojnik
tonečega jambora.
In tisti hip mi je odleglo.«

V tej zadnji, nevarni preizkušnji se mu je skriti pomen vsega le še nekoliko približal, vedno bližji je intelektualnemu in eksistencialnemu pomirjenju. Medtem pa ga neusmiljeni fantom še vedno preganja:

»Skočil je v prebujeni veter,
zaletel se je v strmo steno
in predrl prekleto črto.
potem pa ostal v brezvetrju,
sovražnika ni bilo več,
veter je sovražnik, ki mine,
zmaga je ukleta kraljična,
bitka ni nikoli dobljena.«

Podobno in še bolj jasno pripovedujejo pesmi »Pred Figovcem« in »Dialektika«. Vse skupaj se začneja povezovati s kruto usodo domovine: »Črno morje«. Protislovja v svetu okoli pesnika se vedno bolj zastrujejo tako, da je

»vse postalo negotovo
in smrtno nevarno.«

Da bi se rešil iz strašne situacije, vedno bolj strastno in življenjsko zahteva razjasnitve za vse, kar je storil, saj se je bil verovanjsko predal višjemu vodstvu, stvar pa se noče razvozlati. Takole opisuje svoje težko duhovno stanje:

»Zdaj molim divje in kruto,
z levico podpiram stebre neba,
da se ne zruši name,
z desnico pa kamenjam strah,
da mi ne pride preblizu
in me ne opustoši.«

Totalna preizkušnja ne odneha s svojo neznanostjo, nezavedno in mogočno dviguje pesnika proti dokončni razjasnitvi; trenutno pa je:

»dan sveča sredi teme« in
»vedno manj strun brni v meni.«

Vprašanje se kopiči na vprašanju, napetost ne popušča, sam je v duhovni muki, le tu pa tam se zablika odsev resnice in zopet izgine. To izražajo naslednje pesmi: »Palica«, »Pokrajina«, »Selitev«. V utehu so mu samo spomini na otroštvo »Deček na drevesu« in pa »Milost«, ki prihaja nepoklicana, takrat ko jo človek najbolj rabi, drugače bi zblaznel.

Toda ali je mogoče, da je čista dialektika mati vseh stvari? Ali je mogoče, da je smisel sveta zgrajen iz samih protislovij, ki se nabirajo in vlečejo človeka nekam naprej, v smer, ki nima ne imena, ne pomena? Ali je bilo pobliskavanje resnice le totalna utvara, ki zapeljuje človeka na ne-

varno pot, da bi ga ugonobila? Ko človeška bit ne zmore več te strašne igre, se iz pra-dna vsega pojavi tudi pra-prošnja odrešenja, da bi se prikazalo tisto, za čimer tavamo, saj se zavedamo, da smo neobgleni in da v nas ni več moči za tavanje. Taka prošnja, prošnja golega človeka, ki sebi ne priznava več nikakega pomena in nikakršne sile ali možnosti, taka prošnja pa tudi najde odgovor. Saj je rečeno: »trkajte in odprlo se vam bo...«

V spisih Teilharda de Chardina je Kocbek našel bratskega, snujočega duha, ki je znal pokazati skriti smisel in smer dialektičnega menjavanja večnih protislovij. V njegovi mogočni viziji razvojne kozmogeneze najde tisti odgovor na svoja vprašanja in prošnje, ki izpolnjuje staro prerokbo. Zadnjih trinajst pesmi je že polnih te nove gotovosti, ki se sicer ne da na kratko označiti z lahko definicijo, marveč se kakor vsaka resnica prikazuje v stoterih obrazilih, tisočeri oblikah, saj ji je dano, da brez nepopolnega in polovičarskega podvziranja počasi napolni vsak kotiček sveta s samo sabo.

Iz te skupine je morda najlepša »Na polju«, zaradi svoje preprostosti, oblikovne in besedne. Po svojem pomenu in smislu pa je skoraj svetopisemska. Splača se, da jo kljub pomanjkanju prostora v celoti prinašamo:

»Drevo beseda in človek,
trije samotarji
sredi ravnine.
Strmijo drug v drugega,
od vekomaj povezani
s skrivnim spominom.
Drevo je tišina,
beseda je ptica,
človek je uho.
Tišina in ptica
in uho čakajo:
kje je veter?
Vprašanje je ljubezen,
ljubezen je veter
in veter je začetek.
Drevo je zašumelo,
ptica je zažvrgolela,
človek je zapel.
Drevo, beseda in človek,
trije prijatelji
od vekomaj.«

Na koncu bi si drznili pripomniti le: kdor imaš ušesa za sluh, poslušaj!

V nekaterih izmed teh pesmi se tudi znova vžge domovinska tematika, katero je Kocbek načel v »Črnem morju«, v »Meglički« in v »Zamorski« pesnik prerokuje svojemu narodu nenavadno in izrazito prihodnost.

Zadnje štiri pesmi prežema umirjeno optimistična osebna nota: v prvi izpoveduje svojo »dobro slutnjo« glede prihodnosti, v drugi razlaga lik samega sebe, ki je vedno nasproten temu, kar si v določenem trenutku o njem mislijo ljudje, v »Melodiji« napoveduje, da bo njegova odsotnost velika, v »Molitvi« pa izpričuje gotovost nad neugonobljivostjo samega sebe in vsega živega sploh.

»sem

in bil sem

in bom,

in zato sem več

od pozabljenja,

neizmerno več

od zanikanja,

neskončno več

od niča.

Vse je večno,

kar nastane,

rojstvo je močnejše

od smrti.«

Mislím, da je malokomu dano, da za svojega življenja, čeprav samo za hip, tako popolnoma občuti lastno in kozmično neuničljivost.

Edina stvar, ki pri teh pesmih moti, je v tem, da tu pa tam zadoni kaka preveč intelektualistična beseda ali stavek. Kocbek se rad pusti zapeljati od svetlih razumskih prispodob, posebno če so eklatantno nasprotje s prejšnjim stavkom. V tem je njegova moč, saj prav na tak način točno opisuje način duhovnega življenja pri sodobnem človeku. Najgloblji pomen in razlog za našo takozvano živčnost in neuravnovešenost obstoji najbrž prav v našem razvojno-dialektičnem načinu pojmovanja in bivanja, ki je vedno v nevarnosti, da se zaprede v brezsmiselni kaos shizofrenske razcepljenosti. Prav kakor Kocbek (le manj intenzivno) boleče in z grozo iščemo poti iz tega stanja. Iščemo smisla nastajanju nasprotij. V tem je Kocbek naš, moderen in velik in je s svojim trpljenjem prav gotovo temeljni kamen v rasti nastajajočega sveta. V tem je slovenski, evropski in svetoven.

Ni čudno tedaj, da mu pri vsej tej dinamiki oba pola, tu pa tam kakofonsko zahreščita, kakor nenamazana tečaja; to je tveganje njegovega početja. Zakon dialektike namreč pravi, da je vsaka moč istočasno slabost, vsaka človeška slava tudi neslava.

ALES LOKAR

Slovenski otroci iz Trsta razstavljajo v Piranu

Slikar Lojze Spacal je sprožil pomembno pobudo za prireditev razstave v Piranu, na kateri bodo razstavili slike slovenskih osnovnošolskih otrok iz Trsta. Razstavo so prejšnji četrtek odprli v piranski mestni galeriji. Obsega pa okrog 100 barvnih risb, katere je Spacal izbral s pomočjo nekaterih drugih sodelavcev iz več kot 3.000 risb, ki so mu bile na razpolago. Risbe so presenetljive po svoji pristranosti in spontanosti. Marsikatera bi bila vredna, da visi tudi na kakšni pomembnejši razstavi, ker bi si vsak slikar štel v zaslugo, če bi znal izraziti toliko intimnega in pristnega razpoloženja in če bi imel tako čisto veselje in smisel za barve kakor ti otroci. Vprašanje je seveda le tehnika, toda otroci si zaradi tega ne delajo skrbi. Tehniko jim narekuje njihovo notranje doživljanje in porodi se jim kar pod prsti. Seveda zaradi tega še ni mogoče govoriti o umetnosti, ker je pač to risanje le neki izraz izživljanja otroške psihe in življenjskega veselja. Vendar smo lahko prepričani, da je med temi malčki marsikak talent in da jih bo vsaj nekaj izmed tistih

100, ki so zastopani na razstavi, vendarle dozorlo v prave umetnike. Za zdaj ta razstava risb slovenskih otrok s Tržaškega pripravljala veselje in užitek vsakomur, kdor jo obišče. Kot smo slišali, nameravajo slike shraniti kot zanimivo kulturno dokumentacijo, kako otroci doživljajo današnji čas.

Razstavo so odprli v navzočnosti italijanskega generalnega konzula v Kopru dr. Guida Zecchina. Odprta bo ostala 14 dni.

— 0 —

SLIKAR GEORGES BRAQUE UMRL

V Parizu je v soboto nenadno umrl od možganske kapi slavní slikar Georges Braque. Njegova smrt je napravila globok vtis na pariške umetnike in druge kulturne kroge. Pokopali ga bodo v majhnem obalnem mestecu v Normandiji nekaj kilometrov od Dieppa. Mestce se imenuje Varengeville-sur-Mer. Braque je namreč vedno zelo ljubil normansko obalo, kjer je tudi preživel del svoje mladosti. V omenjenem mestecu je imel svoj podeželski dom in je tam preživel počitnice. V mestecu Varengeville-sur-Mer je tudi poslikal stekla v kapeli sv. Dominika ter izdelal bronasta vratca tabernaklja.

Braque je bil star 81 let. Njegovo ime je tesno povezano z vsem razvojem modernega slikarstva od neompressionistov in fauvistov do kubistov in že novejših struj.

FAGANEL RAZSTAVLJA

V ponedeljek so odprli v galeriji Rossoni razstavo slikarja Roberta Faganela. Razstava bo odprta do 11. septembra. Faganel, ki je še mlad in se je predstavil s prvo samostojno razstavo javnosti šele v lanskí sezoni, je tokrat razstavil svoja najnovejša dela.

GOSPODARSTVO

Cividin - nekdanje žlahtno vino

Skoraj vsi, ki se znanstveno bavijo s sortami trte v naših krajih, se zanimajo tudi za to vrsto, ki pa je zanimiva samo za znanstvenike, za gospodarstvenike in vinogradnike pa je popolnoma brez pomena.

V slovenskem strokovnem slovstvu se je najbrž s cividinom največ ukvarjal Matija Vertovec »fajmoshter v Shent-Vidu nad Ipavo in tovarsh (= član) z. k. kmetijske drushbe na Krajskim, Shtajerskim in Gorishkim, itd.« Spisal je knjigo »Vinoreja«, katero je natisnil v Ljubljani Joshef Blasnik in ki je bila leta 1844 priložena »kmetijskim in rokodelskim Novizam«. Knjiga je torej izšla že pred 120 leti in je že zaradi tega zanimiva; zanimiva pa je tudi njena vsebina.

Kaj pravi Vertovec

V poglavju »Bele bolj shlatne plemena ali sorte« piše pod št. 7 »Cedajc«. Cividale je bilo nekdanje poglavitno mesto laškiga Friula, pod Rimci močno razprostrto; več vasi je okoli njega še dan današnji, ki se po bogovih imenujejo, katerim so bili na enakih mestih tempeljni sozidani; po tem mestu imenujejo Lahi terto in vino iz nje: Cividin; Slovenci pa pravijo mestu Čedad in terti Čedajc. Mogoče je tedaj, da so ga že Rimci poznali. Povsod je znan, več ali manj rejen, nar bolj pa v severni knežii, kjer skorej iz samiga dobre letne vina delajo; spomladi je kerhkih mladik, ki jih hudi in močni vetrovi polomijo vse polno okoli tert, tedaj ga gre le v zatišje saditi; je reznosladak, poln grenkozagoltnosti in terde lupinice: 1. Čedajc z dolglatimi grozdi, brez zgornjih odrastikov, s sivkastorumenimi jagodami, osem dni pred svojimi ravensortami zrel, diši za spoznanje po Muškati; nar žlahtnejši je, pa premalo za taci-ga spoznan. 2. Čedajc z enako velikimi grozdi, pa z zgornjimi odrastiki ali vejicami, bolj gostih in zelenkasith jagod. 3. Čedajc z okroglimi grozdimi, ki ga nismo še vidili, od kteriga nam pa G. J. Klavzer iz Roncine nad Kanalam, ud c. k. Goriške kmetijske družbe, spričuje. 4. Čedajc s kratkimi grozdiki, močno stisnjenih jagod, kakor se ga vidi po Goriškem polju in po Krasi. 5. Čedajc enakih pa černih grozdkov.

Po pisatelju »Vinoreja« imamo naenkrat kar 5 različnih cividinov in med njimi celo onega črnega. Do istega zaključka se pride, če se v Beneški Sloveniji in v pasu od Verhovlj čez Lig in Kambreško do Srednjega vpraša po cividinu. Navadni kmetje bodo pokazali za cividin različne sorte, med drugimi tudi samorodnico »fragolo« ali izabelo. Taki kmetje pa, ki se nekaj razumejo na trtne sorte, bodo za cividin pokazali trto in grozdje, ki je opisano pri Vertovcu pod št. 4.: torej majhni grozdiki, s stisnjenimi jagodami, zelene barve, značilno kislega okusa. Dobe pa se od te sorte samo posamezne trte, še največ okoli Gorenjega Barnasa.

Saditvenega okoliša za cividin pisatelj Vertovec ne navaja točno in pravi, da je »nar bolj rejen v severni knežii«, potem pa

po Goriškem polju in na Krasi. Ko je »Vinoreja« izšla in še nadaljnjih 22 let je severna knežia, to je severna Furlanija oziroma Čedajski okraj pripadal Avstriji. Po katastrofi, ki jo je povzročila na trti uš, so v avstrijskih deželah opustili mnogo starih sort in tako tudi cividin. V Italiji je prenovitev vinogradništva nekoliko zastala in zato se je v čedajskem okraju cividin bolje ohranil. Danes ga tostran Idrije skoraj ni najti.

Mnenje strokovnjakov

Pisatelj »Vinoreja« prišteva cividin med žlahtne sorte, kar je za takrat kolikor toliko mogoče, saj niso še poznali dobrih sort in sta bili najboljši sorti »rebola« in »gerganija«.

Poglejmo sedaj, kaj pravijo o cividinu Italijani. To sorto omenjajo razni strokovnjaki (Dalmasso, Cosmo, Dorigo, itd.), naslednje pa povzemamo po knjigi »La viticoltura e la Enologia nelle Tre Venezie«, ki sta jo sestavila V. Montanari in G. Cecarelli ter je izšla v Trevisu leta 1950. Na strani 218 čitamo: »Cividin. Belogrozdna trta, katero najdemo raztrešeno in pomešano med druge sorte v vinogradih Furlanije. Zdi se, da cividin izvira iz okolice Spetra v Nadiški dolini. Trta daje srednji pridelek, iz katerega se dobi še dosti dobro namizno vino za redno potrošnjo; je zelo podvržena napadom oidija; grozdje pa ne gnije, čeprav pozno dozori. Glede na pretirano občutljivost za oidij in kljub dovolj dobremu vinu, katerega se lahko dobi, cividin ni vreden, da bi ga naprej širili.«

Pisatelj »Vinoreja« pravi, da so baje že

stari Rimljani poznali cividin. To je prav lahko mogoče, ker so v naše kraje ravno rimski kolonisti zanesli trto, katoliški duhovniki pa so jo potem širili, ker so rabili nekaj vina za sv. maše, več pa zase in obiske.

Možno je tudi, da so v naših krajih gojili trte že pred prihodom Rimljanov, ker se drugače ne bi tako kmalu razširila slava vina »pucinum«. Tega so pili tudi v Rimu na dvoru cesarja Avgusta in cesarica Livia je temu vinu pripisovala zaslugo za svojo visoko doseženo starost 82 ali celo 86 let. Stari »Pucinum« je bil med Oglejem in Trstom, najbrž tam, kjer je danes Zgonik. Vinum »pucinum« pa je bil najbrž naš kraški teran, ki je za rednega pivca res zdravilen. Iz tega bi sledilo, da je naš teran na svojem ozemlju že vsaj 2000 let in so ga najbrž zanesli sem stari Grki že pred rimskim prihodom.

—0—

Nemški uvoz vina iz Italije

Do konca leta 1961 je Francija zavzela prvo mesto pri uvozu vin v Nemčijo. V naslednjem letu (1962) pa je zavzela prvo mesto Italija. To pa se ni zgodilo s povečanimi količinami žlahtnih vin, marveč z večjimi količinami tako imenovanih destilacijskih vin za napravo destilata, katerega uporabljajo v mnoge namene. Destilacijskih vin je v Italiji zelo mnogo, če prištevamo k istim vsa vina, ki nimajo zakonitega odstotka alkohola (bela 9, črna pa 10%). K takim vinom pripadajo vsa šibka vina Padške ravnine, Emilije, Romagne in drugih okolišev.

Mimogrede omenjamo, da se v Italiji pridelajo najmočnejša vina pri nas, to je v goriških Brdih in na nekaterih gričih Videmščine. Na Sardiniji in Siciliji so prav redka vina nekoliko močnejša kot naša. So pa naša vina bolj okusna, ker so v njih zastopane naravne kisline v prav soglasnem razmerju.

Špekulacija s sladkorjem

Trenutno se nahajamo v zaključnem obdobju velike špekulacije s sladkorjem. Kdor je namreč zasledoval skozi zadnje leto razvoj cene sladkorja na borzi v New Yorku, je lahko videl, kako je cena lezla navzgor in dosegla 13 dolarskih centov za funt sladkorja, kar bi odgovarjalo približno 170 lir za kg. Ta cena je bila dvakrat višja kot pred nekaj meseci. Povišek cene je bil deloma naraven, deloma umeten. Naraven je bil v toliko, ker se potrošnja sladkorja stalno dviga, ker so bile v zapadni Evropi zaradi vremenskih neprilic slabše letine sladkorne pese, ker so zaradi nizkih cen začeli omejevati gojitev sladkorne pese in ker pride na trg zelo malo sladkorja s Kube. Umetno pa je postal sladkor dražji zaradi ruske špekulacije.

Rusija je danes največji proizvajalec sladkorja na svetu in s pridelki po 65 milij. stotov v letih 1961 in 1962 je bil preko-račen tudi kubanski letni pridelek, katerega cenijo na nekaj manj kot 60 milij. stotov. Ruska špekulacija pričinja z nakupom kubanskega sladkorja. Rusi so kupili leta 1961 in 1962 okoli 60 milij. stotov kubanskega sladkorja, tako da so imeli zalogo, katero so cenili na vsaj 100 milij.

stotov. Rusi so vsilili Kubi zelo nizko nakup - prodajno ceno in sicer največ 3.5 dolarskega centa za funt. Na ta način so Rusi upali, da bodo vsaj deloma krili ogromne stroške, ki so jih imeli z oboroževanjem in še drugačnim podpiranjem Fidel Castra. S postopno prodajo svojih zalog sladkorja bodo Rusi pri tem sladkorju zaslužili par sto milij. dolarjev in se je zato špekulacija posrečila. Rusi pa so upali, da bodo zaslužili še več, ker so mislili, da bo sladkor sploh ostal drag. Niso namreč računali na organizacijsko silo Amerikancev, ki so v kratkem času v raznih delih sveta organizirali višjo proizvodnjo sladkorja iz sladkornega trsa. Zato so Rusi morali hiteti s prodajo svojih zalog in cene sladkorja so se znižale in vse kaže, da bodo kmalu takšne, kakršne so bile pred višanjem.

Za rešitev italijanske sladkorne krize je vlada ustvarila pogoje s tem, da se je odpovedala delu proizvodnega davka na sladkor. Odpovedala se je 16 liram na kg pridelanega sladkorja. Od teh 16 lir pride 12 lir v korist pridelovalcem sladkorne pese, 4 lire pa dobijo sladkorne tvornice. Za potrošnjo ostane cena sladkorja nespremenjena.

V avgustu pred dvajsetimi leti

R. B.

4

Ko se je general Taylor utihotapil v Rim zakrit z masko hudo ranjenega letalca, so se začela živahna posvetovanja na skrivnem. V civilni obleki si je ogledal letališča, nemške postojanke, možnost obrambe, italijanska oporišča. Ugotovil je, da imajo nemški topovi pod strelom vsa križišča, proge in letalske naprave. Na drugi strani je pa vsega primanjkovalo, v prvi vrsti letal in protitankovskega streliva. Kesselringov glavni stan je svoje edinice tako razporedil, da bi mogel v nekaj dneh zasesti Rim in morda celo Italijo.

Ugotovil je, da je za Rim edina možnost odpora hitro izkrcanje zavezniških čet v izlivu Tibere ali pa spust ene divizije padalcev v neposredni rimski okolici. Ta poskus bi se pa obnesel le v slučaju, da bi italijanske čete nudile padalcem vso pomoč.

Na sestanku z generali Ambrosijem, Rotto, Badogliom in Carbonijem je ameriški izvidnik povedal svoje mnenje. Kot mrzel poliv je pa vplival Taylorjev zaključek:

»Razumem, gospodje, vaše stališče, da je treba obraniti prestolnico pred Nemci, toda Eisenhower ima že svoje, drugačne načrte. Položaj je težaven. Našega poveljnika ne vidim več nasmejanega že nekaj tednov.«

Taylor je skušal prikriti bridko resnico, da nimajo zavezniški dovolj čet, ki bi zaščitile nemško zasedbo Italije. Imeli so drugačen načrt: zasesti Foggio in Neapelj ter odrezati nekaj nemških divizij. S premočjo v zraku bi pa tolkli zaledje in prehode preko Alp ter Apeninov, dokler ne bi zmrveli napadalne sile Nemcev. Na izdatno pomoč slabo oboroženih in malo hranjenih italijanskih oddelkov niso dosti upali.

Italijanski generali so takrat spoznali lastno nemoč in kam je privedla državo fašistična brezglava in megalomanska politika. Nekaj te dediščine so podedovali tudi generali, ki so skušali potegniti Italijo iz prepada.

Že na omenjenem sestanku z generalom Taylorjem se je pokazalo, kako je Badoglio mislil najprej na svojo oblast in čast, potem šele na skupni blagor.

Ko je general Carbone razvijal načrt o izkrcanju v ustju Tibere, ga je prekinil Badoglio, ki ni doslej črnil besedice. »Naravno je,« se je oglasil, »da bom jaz kot najvišji general po činu vodil vse operacije. Meni bodo morale biti podrejene tudi ameriške in angleške divizije.«

Taylor se je samo nasmehnil. Vedel je, da so zadnje dni avgusta že bila v teku pogajanja za premirje brez sprejema katehkolit italijanskih pogojev. Italijanski generali si pa še niso bili na jasnem, da so za Hitlerjeve koristi zgubili vojno in da bodo morali sprejeti »predajo brez pogojev«.

Zdramili so jih šele ponovni zavezniški bombni napadi, ki niso prizanesli tudi civilnemu prebivalstvu in znamenitostim italijanskih mest. Nove žrtve so padale, to got ne več na frontah, ampak v zaledju. Ljudstvo je hiralo tudi zaradi lakote. Iz mest so romali ljudje na deželo iskati moko ali mast v zameno za rjuhe, prstane, zlato; za denar ni nihče več prodajal. Iz Gorice so se na kolesih vozile družinske matere po prgišče moke v Furlanijo. Zadnje rjuhe s postelje so morale odnesti za zameno. Takrat so postali kmetje na deželi, in to tudi pri nas, za čuda sebični in brez usmiljenja za potrebe meščana. Pod-

zvestno je prišel čas obračunavanja med deželo in mestom. Uboge družinske matere so se vračale domov (morda le z vrečico krompirja). Po poti jih je pa zajel še letalski napad, da so matere zgubile vreče in ne redka med njimi tudi življenje. Očetje so pa bili razkropljeni po svetu; iz taborišč in posebnih bataljonov so prišli v zavezniško internacijo kje v Afriki ali na Korziki.

Takšna je bila podoba Italije, potem ko je mahava kraljeva in maršalova politika razglasila »vojna se nadaljuje«. Kot v dobi italijanske združitve pred 100 leti je moralo tudi sedaj ljudstvo samo vstati in zgrabiti za puške v boju proti ostankom fašizma in proti nemškemu nacizmu.

Zadnji dnevi avgusta in prvi september so postali odločilni za Italijo. Dne 3. septembra je bilo podpisano premirje z zavezniki, ki so si izgovorili, da ga bodo proglasili, kadar se jim bo zdelo primerno. Skušali so se izogniti nagli zasedbi Italije od strani Nemcev. Še isti dan so se izkrcali v Kalabriji. Nemške čete so se pomaknile proti Salerno.

Italijanski oddelki, ki niso o premirju še nič vedeli, so morali kriti njih hrbet in se žrtvovati za stvar, ki ni bila več njihova. Časopisje tudi še ni pisalo o premirju. Zgubljalo se je v pikantnih poročilih o ducejevi ljubezni z njegovo Klareto ali pa se je čudilo, da se še vedno odtegujejo od delavskih plač prispevki za fašistično stran-ko, ki je bila na papirju že razpuščena. Taka topoglavost je vladala v italijanskem javnem življenju še zadnje dni avgusta.

Le nekaj generalov in voditeljev protifašističnega gibanja je vedelo, kaj hoče. Medtem so zavezniška letala prenehala z bombardiranjem odprtih mest. Zadnji dan avgusta so napadla Frascati, kjer je imel maršal Kesselring svoj glavni stan. Bombe so pa odmetavali še na tiste okraje po raznih mestih, kjer so se nastanile nemške edinice in poveljstva.

(Dalje)

Dvainšestdeset let starega Jensa Pedersena so našli mrtvega v njegovi delovni sobi v Los Angelesu. Naslonjen je bil na pisalno mizo, iz tilnika mu je štrlela konica kratke puščice.

Iz skemčenega Pedersenovega obraza se je moglo sklepati, da je bila puščica zastrupljena. Ko je prišla v hišo policijska komisija, je bil mož že eno uro mrtev. Niti najmanjšega znaka niso našli, ki bi kazal, da je kdo prestopil prag; in vendar je bil Pedersen umorjen.

V sobi je vladal skoraj strahoten nered. Povsod naokoli so stale, visele, nihale in zvonile ure vseh oblik in velikosti; nekatere tako majhne, da bi jih mogel zapreti v školjko. Druge zopet velike in skoraj zlobno izrezljane.

Pedersen je bil poznan kot eden prvih zbirateljev starinskih ur. Z njimi je tudi trgoval. Urarska umetnost, ne obrt, je postala zanj pravi konjiček. Morda mu je pa prav ta strast škodila, da si ni mogel dobiti življenjske družice. »Kdo bi vzdržal več kot teden dni v stanovanju sosedu Jensa,« so modrovali sosedje, »ko pa vsake četrte ure pretresa vso hišo bingljanje, cingljanje, zvončkanje in brnenje tisočeri-ur. Potem pa zopet enakomerno in

duhamorno tiktakanje in nihanje.« Tako so sodili Pedersena naveličani sosedje. Imeli so tudi popolnoma prav. On pa je ostal samec sredi svojih priljubljenih ur, katere je cele dneve čistil, skrbno navijal in se z njimi celo pogovarjal. Saj pa tudi ni imel žive duše poleg sebe razen stare in gluhe postrežnice. Druga bi pri starem urarju ne obstala; pa še ta naglušna si je obložila stene z blazinami, da ne bi slišala neskončnega tik-takanja.

Toda, kdo je neki ubil mojstra Pedersena? In še na tako skrivnostni način z zastrupljeno puščico. Sorodnikov, ki bi hlepeli po dediščini, Pedersen ni imel. Za postrežnico je določil v notarskem pismu preskrbnino do smrti. Vse ostalo premoženje z urami vred je pa notarsko volil znanstvenim ustanovam. O tej Pedersenovi volji je vedela vsa okolica. Morilec pa tudi ni ničesar odnesel iz treh sob polnih dragocenih, starinskih ur.

Mojstrovina je pa bila tudi puščica, ki je tičala v urarjevem tilniku. Izvedenci so cenili njeno starost na 400 let. Strup na njej tudi toliko. Odkod je torej morilec? V so-

Morilska ura

bi je moral biti; morda je celo še? Je to človek ali kaj bolj skrivnostnega?

Izvedenci so začeli preiskovati vse ure po vrsti. Nič! Ostala je še visoka, zlata ura na nihalo. Stala je prav za Pedersonovo mizo. Komisija si jo je začela bolj natančno ogledovati. Spoznala je, da je starinsko kitajsko delo. Ko so začeli tipati po njej, so se nenadoma začeli vrteti delci kazalne plošče. Na njih so bile črke, ki so sestavile besedo. Slučajno je nekdo izmed policistov znal kitajsko in je bral tisto besedo: smrt! Tedaj je v uri nekaj zaškrtalo. Preiskovavci so imeli komaj sekundo časa, da so se vrgli na tla in že je švignila iz ure kratka puščica in se globoko zapčila tik Pedersonovega trupla.

Zdaj so morilec našli. Ko so delci na urni plošči sestavili besedo smrt, se je 3 sekunde nato sprožil duhovit mehanizem in iz morilske ure je švignila smrtonosna strelica.

Komisija je ugibala, kako da se je sprožila po tolikih letih komaj tisti dan in celo dvakrat. Te uganke pa si niso še do danes pojasnili.

ŠPORTNI PREGLED

Jugoslovani imajo najboljšega evropskega telovadca

Uspehi in neuspehi Miroslava Cerarja

Julija meseca se je Jugoslovian Miroslav Cerar vnovič vpisal v zlato knjigo najboljših telovadcev Evrope. Z blestecim izvajanjem si je zaslužil častni naslov. Zanimivo pa je, da je ravno od nastopa na bradlji Cerar pričakoval največ, saj je že na svetovnem prvenstvu prejel zlato svetinjo, za evropski pokal pa je to vajo še izboljšal.

Poleg prvega mesta v skupni oceni, je Miroslav Cerar osvojil še naslednje kolajne: 3 zlato (konj z ročaji, krogi skupno z Rusom Kerdemelidijem in Bolgarom Kapzasovom in drug skupno s Sahlinom) 1 srebrno (preskok — zmagal je Čeh Krbec) in 1 bronasto (parter — zmagal je Italijan Menichelli). Le v bradlji je Cerar, ki je branil naslov, katerega je osvojil v Luksemburški, popolnoma odpovedal, ter tako dovolil, da je Italijan Carmucci postal evropski prvak. Skupna lestvica najboljših evropskih telovadcev je naslednja: 1. Cerar (Jug.) 57,75 točk, 2. Sahlin (SZ) 57,65, 3. Kerdemelidi (SZ) 57,45, 4. Menichelli (It.) 57,05 in 5. Carmucci (It.) 56,95. V Luksemburgu je Cerar dosegel 58,05 točke, v Beogradu pa 0,30 točke manj. Izboljšal je svoje nastope v naslednjih disciplinah: za 0,10 na drugo in v konju z ročaji ter za 0,5 na krogih, poslabšal za 0,35 na bradlji, za 0,15 v preskoku in za 0,5 v parteru.

Ce bi ocenili osvojene svetinje, bi dobili naslednjo lestvico: 1. Cerar 24 (4-1-1), 2. Sahlin 17 (2-2-1), 3. Kerdemelidi 8 (0-2-2), 4. Menichelli 6 (1-0-1), 5. Carmucci, Kapzasov in Krbec (1-0-0 vsak) 5 točk in 8. Šrot (0-0-1) 1.

Spomnimo pravce, da so dosedaj osvojili evropsko prvenstvo naslednji telovadci: 1955 v Frankfurtu Rus Sahlin, 1957 v Parizu Spanec Blume, 1959 v Kopenhavnu Rus Titov ter leta 1961 v Luksemburški in zdaj v Beogradu Jugoslovian Cerar.

Miroslav Cerar je nato, vedno v juliju, preizkušal svojo moč proti Japoncem, ki so glavni kandidati za končno olimpijsko zmago. Cerar se ni prav posebno izkazal, čeprav je osvojil tretje mesto za Onom (57,55) in Jamašitom (54,40) ter nazival 56,30 točke. Poškodovan se je v preskoku (8,40) ter bil zato nekoliko slab v parteru (9,60), na krogih in na bradlji mu je spet zmanjkalo moči, ker je zabeležil samo 9,55 in 9,40. Dober je bil tako na konju kot na drugu.

Ceprav je Cerar izreden telovadelec, strokovnjaki menijo, da še ni popoln prvak. Miroslav Cerar je odlični na drugu kot na konju, zelo dober na krogih, dober, čeprav nestalen, na bradlji.

Šola Glasbene Matice

(Nadaljevanje s 3. strani)

zaposlen kot šolniki na drugih zavodih. Poleg tega pa se večina njih udejstvuje na drugih glasbenih področjih izven ožjega okvira naše šole. Tako se je npr. Oskar Kjuder uveljavil kot dirigent nekaterih vidnih orkestralnih ansamblov ter je prejel pri tem laskave ocene. Svetko Grgič in Ignacij Ota pa se uspešno udejstvujeta kot zborovodja pevskih zborov. Predaleč bi zašel, če bi se hotel podrobneje ustavljati pri tem, a lahko rečem na splošno, da je delovanje učiteljev naše glasbene šole vsestransko zaznavno in je skoraj ni kulturne prireditve v slovenskem zamejstvu, da ne bi tudi oni sodelovali.

Kje se vrši glasbeni pouk razen v Trstu?

Razen v Trstu obstoja šola Glasbene Matice tudi v Gorici ter podružnice v Nabrežini, Proseku in Trebčah.

Imate na programu za to šolsko leto kake pomembnejše nastope Vaših gojencev doma in drugod, glede na to, da so se preteklo sezono prav postavili z gostovanjem v Beogradu in drugje?

Kakor vsako leto bomo tudi v tej sezoni pripravili več šolskih nastopov v Trstu, Gorici in okoliških krajih. Predvidevamo pa tudi nekatera večja gostovanja naših gojencev, orkestra in zbora.

le v parteru in v preskoku je nekoliko šibak. Strokovnjaki menijo, da z ocenama, ki jih je Cerar zabeležil tako v Beogradu kot v Monakovem, ne more računati v šesterboju z najboljšimi na svetu na večji uspeh, kot je tretje mesto. Tudi v Evropi bo prej ali slej takšna »luknja« v ocenah lahko usodna. Kje je vzrok tega? Za poznavavca razmer, v katerih trenira Miro Cerar, je popolnoma jasen: v študijski telovadnici v Ljubljani ni osnovnih možnosti za vadbo obeh Cerarjevih kritičnih orodij. Medtem ko so Elanovi drug, bradlja, konj in krogi dovršeni, pa zahtevne vaje v parterju sploh ni mogoče izvajati. Prav tako je zalet za preskok odločno prekratek.

Kljub vsemu temu je zasluga Cerarja, da je izredno borben in v odločilnih trenutkih zelo zbran. Cerar pokaže tako premoč, da nasprotnike zmede, tako da ne znajo izrabit prednosti, katero jim Cerar nehoti nudi. Zato upajo vsi Slovenci, Jugoslovani in Evropejci, da bo Cerar še bolj izpilil svoje znanje ter da poseže v Tokiu v borbo za zlato kolajno.

—0—

Na Sveto goro

Na pobočju Svete gore stoji še vedno visok železobetonski opornik v obliki črke T, ki spominja na nekdanjo žičnico, katere je vodila z ovinka pod soškim mostom na vrh.

Po vojni, ko je bilo vse že obnovljeno, so se pojavljali glasovi, da bi bilo marsi-

komu ustrezno in marsikomu dobičkanosno, če bi se ta zračna pot na goro obnovila. Na vrh je prihajalo vedno več ljudi, bodisi kot romarji na Sveto goro ali kot izletniki na Skalnico. Turisti katerekoli vrste pa prinašajo okraju velike dobičke. Podjetni ljudje in člani gostinskih združenj so se zatorej že pred leti uverili, da je potrebno popraviti pota na Sveto goro in morda tudi žičnico obnoviti. Podjetje Ribi iz Gorice, ki je imelo prejšnjo v zakup, se je ponudilo, da zgradi novo žično progo, seveda z določenimi pogoji, da ostane določeno dobo let v njeni lasti.

Bolj dalekovidni domači ljudje so pa zračnili, da bi lepe dobičke pri vzpenjači obrnili v občinske turistične potrebe. Nekateri brumni nergači, češ da se bo z žičnico razmahnila božja pot, so utihnili spričo realnih dejstev.

Novogoriška občina je že resno vzela v pretres načrte inženirja Guadlingerja iz Zabnic za traso nove vzpenjače. Držala se bo povečini stare smeri in se bodo uporabili tudi ostanki starih objektov. Vlačilne žice, stroji in večje kabine kot predvojne bodo ustrezale vsem modernim tehničnim potrebam.

Na vrhni postaji žičnice bo postavljen tudi moderen hotel z veliko razgledno ploščadjo. Imel bo spočetka prostora za 50 gostov, kar se bo pozneje povečalo. Računajo, da bo za te hotelske objekte potrebnih 300 milijonov dinarjev. Za žičnico pa pravijo, da bo vlekla na goro še prej kot v dveh letih.

ŽENA IN DOM

O MAJHNH DUSEVNIH BOLEZNH

Clovek iha lahko telesne bolezni ali pa duševne. Zdravnik lahko ozdravi telesne bolezni, duševne pa v večini primerov lahko ozdravimo sami.

ZIVCNOST — Živčnost nas napravi nesrečne, ker ne moremo uživati nobenega veselja v življenju, naj si bo veliko ali majhno, če smo nervozni. Mož in žena se imata lahko rada, toda če je samo eden izmed njih nervozen, bo njuna ljubezen zasenčena z nenadnimi živčnimi napadi, prepiri in nerazumevanjem. Neka oseba je lahko zelo bogata in ima od življenja vse, kar hoče, toda če je živčna, se bo čutila nezadovoljno in nesrečno bolj kot kak revež, ki je brez denarja. Na srečo je takih oseb, ki so resnično živčno bolne in ki so potrebne zdravniške pomoči, malo. Zaradi modernega življenja smo po večini samo nekoliko nemirni in preobremenjeni z delom. Hočemo napraviti preveč stvari v enem dnevu in si želimo preveč lepih stvari in če jih nimamo, se čutimo nezadovoljne in nervozne. Kdor nima avta, ga hoče imeti, kdor ima majhen avto, hoče imeti večjega, isto lahko rečemo za televizor, zabave, počitnice. Naravno je, da hočemo vsi vedno več stvari, da hočemo živeti vedno bolje, toda naši živci zbolijo, če se ves dan grizemo, ker nimamo tega ali onega, medtem ko ima naš bližnji vse.

Vsi smo postali nekoliko preveč zahtevni: mnogim dekletom ni več dovolj, da je njihov fant dober in pošten, da ima zaposlitev in da jih ljubi. Želijo si, da bi bil zelo lep, podoben kakemu filmskemu igralcu ali bogat, da bi postal kaka vplivna oseba. Četudi so zaljubljeni, so zato vedno nezadovoljne s fantom, ki ga imajo; včasih ga zamenjajo, misleč, da so dobile boljšega, toda tudi z novim niso popolnoma zadovoljne. To nezadovoljstvo kvari njihove živce.

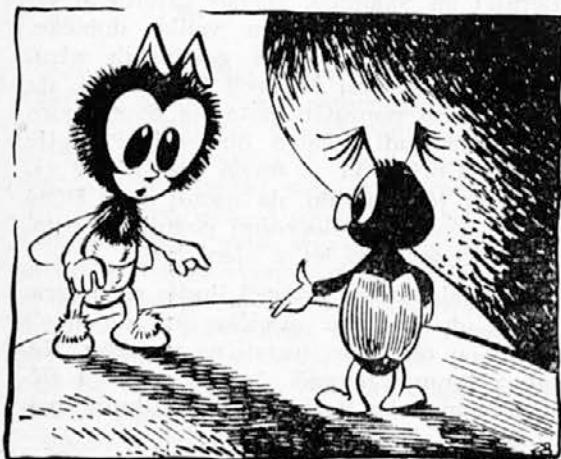
Ce bi se zadovoljile s tem, kar imamo in bile nekoliko manj zahtevne, bi takoj postale tudi manj živčne.

HITRA OBUPANOST — Mnoge izmed nas hitro obupajo, tudi zaradi najmanjših nevednosti.

Brž ko imajo kako težavo ali razočaranje in stvari krat imamo priliko brati v časopisu o čigodkih, ki se nam zdijo naravnost nemogoči: neko dekle je skušalo narediti samomor, ker ji oče ni dovolil, da se udeleži neke zabave. Ali je mogoče, da se za tako malenkost osemnajstletno dekle odpove življenju? Zdi se nemogoče, vendar se dogajajo podobne stvari. Če nam prijatelj ne napravi usluge, za katero smo ga naprosile, ne postanemo samo hladne do njega, ampak tudi zagrenjene in obupane ob misli, da na svetu ni prijateljstva, da so vsi ljudje sebični in da se ne moremo zanašati na nikogar. Če neki mladenič po enem tednu zapusti dekle, ker se je odločil za drugo, takoj omenjeno dekle prekomerno obupa, ne verjame nobenemu moškemu in smatra vse za nepošteno. Tako hitro obupujemo tudi zaradi neke druge majhne duševne bolezni: prevelike iluzije. Prehitro si delamo utvare in je zato naravno, da ostanejo večkrat razočarane. Skušajmo biti bolj objektivne in se ne navdušujemo čezmerno za vse stvari. Na ta način bodo tudi razočaranja manjša.

LAHKOMISELNOST — Veliko slabega nastane v življenju prav zaradi lahkomišelnosti. Večkrat delamo stvari, ne da bi pomislile na posledice. Mlada žena zapusti moža in zbeži z drugim moškim, ne da bi pomislila samo malo na tiste posledice, ki jih bo zaradi tega imela vse življenje. Že zrel možki z ženo in odraslimi sinovi zgublja glavo za mladimi dekleti in škoduje na ta način sebi in družini. Moral bi biti bolj preudaren in ne tako lahkomišeln. Lahkomiselnost ni tako majhna duševna bolezen in jo lahko ozdravimo samo, če se naučimo odlašati z različnimi odločitvami, ki bi bile lahko nevarne, za nekaj minut ali za kak dan. Preudarnost namreč obstoji v tem, da odložimo na drugi dan razne odločitve, ko bomo z mirnimi živci odločali tisto, kar bi prejšnjega dne, pod vplivom trenutne impulzivnosti, zgrešeno odločali.

Ondina

28. Potem se je Maja domislila rosne kapljice in malce v strahu vprašala: »Ali je bila krogla vaša? Zelo žal mi je, da sem jo vrgla v travo!« »Rosno kapljico mislite?« je vprašal hrošč in se nekam pomilovalno namuznil. »Zaradi nje si nikar ne belite glave. Jaz sem se že napil, moja žena pa ne pije vode, ker je bolehnna. Po kaj ste prišli?«

29. Preden se je Maja spomnila Kasandrinih naukov in odgovorila na zastavljeno vprašanje, jo je premagala radovednost. »Kako se imenuje ta krasna cvetlica? Bodite tako dobri in mi povejte!« je zaprosila, kar je mogla prijazno. Hrošč je zazibal bleščečo svetlo glavo na prsnem oklepu in si ogledal Majo od vrha do tal. Zasmel se je,

30. »Gotovo ste šele včerajšnja?« je vprašal in se zabaval ob Majini nevednosti. »Oh, doma se mi nihče ne bi smejal, poučili bi me,« je pomislila Maja in se zavedla hroščeve nevljudnosti. Da, čebele so se lepše vedle. A tudi hrošček je bil dober in prijazen — ko je zagledal na Majinih licih rdečico zadrege, ji je začel razlagati.

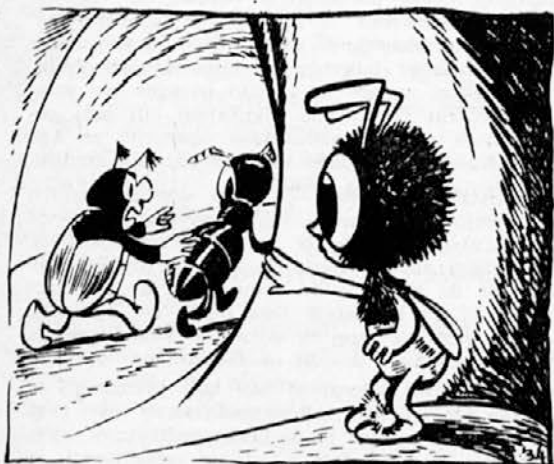
31. S poudarkom, kot ga imajo učitelji, je hrošč povedal Maji: »To je vrtnica, da boste drugi vedeli. Pred šestimi dnevi sva se z ženo naselila vanjo. In v tem času se je ob najini postrežbi zares lepo razvila.« Ko je opazil neugnano radovednost v Majinih očeh, jo je prijazno povabil: »Smem prositi, da si jo ogledate?« In dvignil je cvetni list.

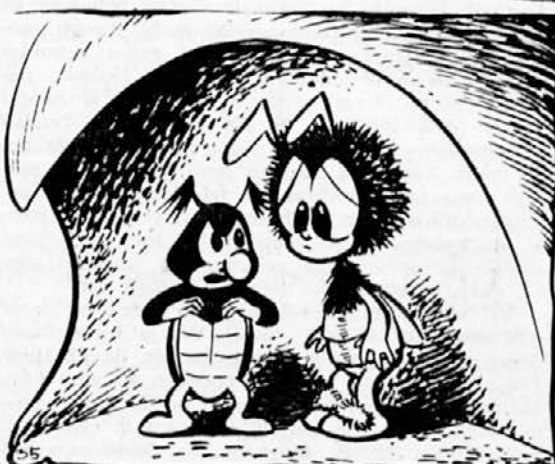
32. Maja je premagala plahost in stopila v hroščevo stanovanje. Hodila je po tesnih sobanah z jasnorednimi, dehtečimi stenami, skozi katere je medle prosevala mehka luč in ustvarjala živahne sence. Maja še nikoli ni videla tako lepega domovanja. »Res je ljubko pri vas,« je vzkliknila v odkritosrčnem navdušenju. »Oh, in kako čarobno diši tukaj!«

33. Hrošča je veselilo, da je njegov domek Maji tako po godu. Zato je čebelico gostoljubno povabil: »Izvožite malce medu?« — »Zares bi se mi prileglo!« je bleknila Maja. Hrošč je izginil za neko steno. Maja je vsa srečna gledala okoli sebe. Pritiskala je lica k nežnim, prosojnim zastorom in globoko vdihavala sladki vonj. Prekrasno si je mislila.

34. Tedaj je Maja zaslišala hrošča, ki je dvignil za steno jezen hrušč. Odmaknila je malce nežni zastor in ugledala gostitelja, ki je nekoga nemilo pehal pred seboj in godrnjal: »Sodrga tatinska! Ven!« Droben glasek pa mu je ugovarjal: »Surovina ste! Prišla bom s tovarišicami in maščevale se vam bomo!« Čemerno se je hrošč vrnil k Maji in ji ponudil med.

35. Maja se ga je kar malce bala in si je hitro zmašila kepico medu v usta. »Na koga se jezite?« je vprašala gostitelja, ki si je obrisal znoj s čela in nekoliko zrahiljal zgornji prsni obroč, da bi laže dihal. »Govorite s praznimi usti!« je dejal hrošč. »Kdo vas pa razume?« Maja je hitela požirati, hrošč pa je srdito godrnjal.

36. »Mravlja je bila,« je razložil Maji. »Ali mislite drobiž, da delamo in varčujemo zanje? Kar takole, brez pozdrava, brez olike vdere v shrambo! Ogorčen sem! Ko bi ne vedel, da nimajo prav nobene vzgoje, ne bi pomišljal reči, da so tatice!« Maja se ni mogla misliti, da se utegne takle droben hrošč tako na vso moč razsrditi!